



JURIDISKA FAKULTETEN  
vid Lunds universitet

Arash Ghavamnejad

# Resning till förmån för den tilltalade

Med tillägsregeln i främsta fokus

”vad den oskyldigt dömda söker är icke nåd utan rättvisa”

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet  
15 högskolepoäng

Handledare: Sverker Jönsson

Termin: HT 2016

# Innehåll

<b>SUMMARY</b>	<b>1</b>
<b>SAMMANFATTNING</b>	<b>3</b>
<b>FÖRKORTNINGAR</b>	<b>5</b>
<b>1 INLEDNING</b>	<b>6</b>
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställning	7
1.4 Avgränsning	7
1.5 Perspektiv, metod och teori	7
1.6 Forskningsläge	8
1.7 Material	8
1.8 Disposition	9
<b>2 GRUNDERNA TILL RESNINGSREGLERNA</b>	<b>10</b>
2.1 Historisk tillbakablick	10
2.2 Uppkomsten av nya resningsregler	11
2.3 Intresseavvägningar och prioriteringar	11
2.4 Materiella resningsgrunder och oriktig bevisvärdering som resningsskäl	12
2.5 Bättre förutsättningar för resning till förmån för den tilltalade	14
2.6 Resningsinstitutets handlingsutrymme	15
<b>3 MER OM RESNING TILL FÖRMÅN FÖR DEN TILLTALADE</b>	<b>16</b>
3.1 Prekluderat nyhetsvärde - Nyhetsrekvisitet	16
3.2 Resningsskäl nya omständigheter och bevis	16
3.3 Tilläggsregeln med inslag av huvudregeln: redogörelse och tillämpning	17
3.4 Tilläggsregeln under utveckling eller inveckling	20
<b>4 SJU RESNINGSBESLUT</b>	<b>22</b>

<b>5 ANALYS</b>	<b>24</b>
5.1 Bakgrund	24
5.2 Felaktig bevisvärdering som resningsskäl	24
5.3 Premisserna enligt tilläggsregeln	25
5.4 Resningsbesluten och slutord	28
<b>BILAGA A</b>	<b>30</b>
<b>KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING</b>	<b>31</b>
<b>RÄTTSFALLSFÖRTECKNING</b>	<b>34</b>

# Summary

One can say that the extraordinary remedies and their rules regarding the relief for a substantive defect in today's Code of Civil Procedure (Section 58) originate in the king's preferential right to annulate court decisions during the late middle ages in the 1100s. The concept of legal force and the need to impugn court decisions that have taken legal effect was not noticed before the end of the 1600s. The rules of that time did not formally apply to criminal cases, but they did anyway in practice. There was greater interest to impugn acquittals with the aim to prosecute the defendant than to get redress for the innocently convicted. The interest for the innocently convicted did not increase before the 1900s. Instead of the revenge-inspired adjudication process of that time, now one would rather acquit than convict, with the aim to minimize the risk of having innocents convicted in prisons. The rules for relief for a substantive defect are today a success of the state's legislative process, started during the 1920s. The drafting of the procedural law concluded in the end of the 1930s with a new Code of Civil Procedure, including inter alia rules for relief for a substantive defect. The legislative history has set the framework for what the litigation lawyers would evolve in the future. According to doctrine, today's rules for relief for a substantive defect are the result of two opposing interests, more specifically the principle of firmness and principle of truth. Thus, the starting point is that all the court decisions that have taken legal effect will not be able to be changed and consequently will be upheld, unless the truth, i.e. the state's wish to generate substantially correct judgments, has to be satisfied, on the ground of the process, during the ordinary course of events, was insufficient to ensure the procedural guarantees set by the legislator. The main and relevant for this essay substantive grounds for relief for a substantive defect concern new circumstances and evidence, that in a way will result in various degrees of doubt occurring, regarding the correctness of the earlier decision (Section 58 par. 2 p. 4 first part, cf. par. 1 p. 3 and par. 3 p. 2 CCP). On one hand, it is required for relief for a substantive defect in favour of the accused

that the new evidence is of such gravity that it can be established the potential existence of the material during the ordinary course of events would likely have led to an acquittal or that the crime would fall under a more lenient provision, the so called principal rule. Possibilities for relief for a substantive defect in favour of the convicted were increased further, unlike similar relief in civil cases and to the detriment of the accused. Namely, relief for a substantive defect in favour of the accused would be possible as early as the discovery and invocation of new circumstances or evidence due to what otherwise occurred in the case induced doubt regarding the accused's guilt of the crime, the so called additional rule. The uncomfortable thought that an innocent could potentially be imprisoned led to the likelihood of another result in the case was insufficient. There was, therefore, a need to enable relief for a substantive defect even for a lower degree of likelihood. Consequently, the rule of law has been considered to be more important for the convicted than in other relief procedures. Thereby, the trust and confidence for the decisive judgments of the judicial system has been maintained. The additional rule should be applied restrictively and, according to the legislative history, the rule's application is especially interesting in more serious criminal cases. In the later years, however, the rule has been applied in greater extent than what the legislator had envisioned, even more than the principal rule. This may be because the highest instance court has a more liberal approach to the measure of relief for a substantive defect today, nevertheless this entails that the legislator's intent is not followed in practice. In addition, it is difficult to calculate the rules' preconditions in each case, which has to do with the fact that the highest instance courts do an individual assessment in each petition. In both the jurisprudence and the doctrine, the prerequisites for the additional rule have been researched and compounded, and the starting point for relief for a substantive defect according to the additional rule is that there are special circumstances which, in the light of new circumstances and evidence that it is at least possible to consider, induce doubt and thereby exceptional reasons to try the question of guilt again under the ordinary procedure.

# Sammanfattning

Det kan sägas att extraordinära rättsmedel och dess resningsregler i dagens rättegångsbalk 58 kap. härstammar från konungens förmånsrätt att bryta domar under 1100-talets högmedeltid. Begreppet rättskraft och behovet av att angripa lagakraftvunna domar slog inte igenom förrän i slutet av 1600-talet. Dåvarande regler tillämpades formellt inte vid brottmål, men kom ändå att i praktiken att göra det. Att bryta frikännande domar i syfte att åtala den tilltalade på nytt var av större intresse än att få den oskyldigt dömd till upprättelse. Inte förrän under 1900-talet blev intresset för den oskyldigt dömd större. Istället för den dåvarande hämndinspirerade lagtillämpningen ville man nu hellre fria än fälla i syfte att minimera risken att ha oskyldigt dömda i sina fängelser. Resningsreglerna är idag en framgång av statens påbörjade lagstiftningsarbete under 1920-talet och avslutade processlagsberedning i slutet av 1930-talet med en ny rättegångsbalk innehållande bland annat resningsregler. Förarbetet har satt ramarna för det som praktiskt verksamma jurister skulle utveckla för framtiden. Enligt den juridiska litteraturen är dagens resningsregler ett resultat av två motstående intressen, nämligen orubblighetsprincipen och sanningsprincipen. Utgångspunkten är alltså att rättskraftvunna domstolsdomar inte ska kunna ändras och därmed stå fast om inte sanningen, dvs. statens önskan om att producera materiellt riktiga domar, måste tillgodoses på grund av att rättegången på ordinär väg varit otillräcklig för säkerställandet av den rättssäkerhetsgarantin som lagstiftaren tidigt ställt. De huvudsakliga och uppsatsaktuella materiella resningsgrunderna berör nya omständigheter och bevis som på något vis ska medföra att tvivel av olika grader uppkommer angående den tidigare domens riktighet, se 58 kap. 2 § 4 p första led, jfr 1 § 3 p och 3 § 2 p RB. I första hand förutsätts för resning till förmån för den tilltalade att det nya bevismaterialet är av sådan styrka att det går att konstatera att eventuella existensen av materialet på ordinär väg sannolikt skulle ha lett till en frikännande dom eller att brottet skulle hänföras under en mildare straffbestämmelse, den s.k. *huvudregeln*. Till den dömdes

förmån kom resningsmöjligheten att ytterligare utbredas till skillnad från resning i tvistemål och resning till nackdel för den tilltalade. Resning till förmån för den tilltalade skulle nämligen bli möjlig redan av att upptäckten och åberopandet av nya omständigheter eller bevis till följd av vad som i övrigt förekom i målet framkallade tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet, den s.k. *tilläggsregeln*. Den svåra tanken av att en oskyldig person eventuellt kunde sitta i fängelse gjorde att det för resning i dessa mål inte räckte med att utgången sannolikt hade blivit en annan i målet. Det fanns således ett behov av att möjliggöra resning vid en lägre sannolikhetsgrad. Rättssäkerheten har därmed ansetts viktigare för den dömda än i andra resningsprocesser. Därmed har tilliten och förtroendet för domstolsväsendets avgörande domar ytterligare upprätthållits. Tilläggsregeln bör tillämpas restriktivt och enligt förarbetena är regelns tillämpning särskilt intressant vid grövre brottmål. På senare år har regeln dock visat sig tillämpas i större utsträckning än vad lagstiftaren tänkt sig och även mer än huvudregeln. Möjligen har detta att göra med att resningsinstansen har en mer liberal inställning till resning idag, men likväl medför detta att lagstiftarens vilja inte följts i praktiken. Dessutom är reglernas rekvisit svåruträknade i förhållande till det enskilda fallet, vilket i och för sig har att göra med att resningsinstansen gör en egen bedömning i varje enskild resningsansökan. I både domstolspraxis och juridisk litteratur har rekvisiten i tilläggsregeln utforskats och sammansatt, och utgångspunkten för resning enligt tilläggsregeln är att det föreligger särskilda omständigheter som i ljuset av nya omständigheter och bevis som åtminstone går att ta hänsyn till, framkallar tvivelsmål och därmed synnerliga skäl att på nytt pröva skuldfrågan på ordinär väg.

# Förkortningar

GRB	Gamla rättegångsbalken i 1734 års lag
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätten
MÄ	Målsäganden
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
PLB	Processlagberedningen (SOU 1938:43/44)
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RÅ	Riksåklagaren



# 1 Inledning

## 1.1 Bakgrund

Resning är ett extraordinärt rättsmedel som är tänkt att täcka de rättssäkerhetsluckor som det ordinära rättegångsförfarandet inte lyckats fylla. Det extraordinära rättsmedlet är ett resultat av två motstående intressen. Det ena är att uppnå materiellt riktiga domar medan det andra är att slutligt avgjorda domar principiellt ska vara orubbliga. Lagstiftarens mål är att skapa och upprätthålla samhällets förtroende för rättsväsendet genom ett tillförlitligt domstolsväsende. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv ställs mycket höga krav på domstolarna i det ordinära förfarandet, speciellt i första instans. Dessa förfaranden har dessutom bättre förutsättningar att uppnå materiellt korrekta domar i och med den omedelbara bevisupptagningen. Av denna anledning får en omprövning av redan prövad bevisning inte göras på extraordinär väg om inte sökanden frambringar nya omständigheter eller bevis till stöd för sin resningstalan.

Resning till förmån för den tilltalade är av intresse i föreliggande uppsats och detta regleras i RB 58 kap. 2 § 1-5 p. Det är 2 § 4 p som behandlar den nya bevisningen och är uppdelad i två led, *huvudregeln och tilläggsregeln*. Tvivel ska på något sätt uppstå antingen i förhållandet till riktigheten i domen eller den tilltalades skuld till brottet. Reglerna är generellt sätt svårtillämpade. Framförallt tilläggsregeln är svårbegriplig. Med hjälp av doktrin och praxis eftersträvas därför en mer nyanserad bild av föreliggande bestämmelser.

## 1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utreda om det är rimligt att som resningsskäl kunna åberopa att domstolen på ordinär väg gjort en felaktig bevisvärdering. Därutöver är det min avsikt att genom ett kritiskt förhållningssätt utreda resningsförutsättningarna, främst tilläggsregelns komplicerade och inte helt klara premisser, *särskilda omständigheter* och *synnerliga skäl* enligt RB 58 kap. 2 § 4 p andra ledet. Tanken är även att ta en närmare titt på huruvida

resningsreglerna i nämnda punkt borde få en annan och mer effektiv tillämpningsordning i och med resningsinstitutets troliga aktsamhet mot ingrepp i den på nytt prövande domstolens arbete.

### **1.3 Frågeställning**

För att uppfylla ovan nämnda syfte ska jag försöka besvara följande frågeställningar:

- Vad utgör grunden och syftena till existensen av extraordinära rättsmedel?
- Under vilka förutsättningar kan resning beviljas enligt huvudregeln och främst tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 p första och andra led.
- Vilka handlingsutrymmen har resningsinstansen vid tillämpning av främst tilläggsregeln och hur har HD motiverat resning vid regelns tillämpning, framför allt vid trovärdighetsmål?
- Vilken resningsregel tillämpas mer än den andra och varför?

### **1.4 Avgränsning**

Föreliggande uppsats kommer i huvudsak att redogöra för bakgrunden och den praktiska tillämpningen av tilläggsregeln i RB 58 kap. 2 § 4 p andra led, med visst inslag av huvudregeln för att ge en förståelse för distinktionen mellan reglernas funktioner.

### **1.5 Perspektiv, metod och teori**

I uppsatsen används den rättsanalytiska metoden för att fastställa och analysera gällande rätt. Till metoden ifråga ingår också att kritisera gällande rätt som avgöranden meddelade från högre instans.<sup>1</sup>

I uppsatsens genomgående framställning antas ett rättssäkerhetsperspektiv. Enligt Josef Zila, professor i straffrätt, råder en stor oklarhet beträffande rättssäkerhetsbegreppets rättsliga innebörd. Därmed förtjänas en viss klargörelse. Rättssäkerhetsbegreppet är indelat i ett traditionellt och ett modernt begrepp. Det förra är av intresse och innehåller

---

<sup>1</sup> Sandgren, s. 43ff.

två styrande moment, vilka är kraven på förutsebarhet och likhet i lagstiftningen och i rättstillämpningen.<sup>2</sup>

Rättssäkerhetsbegreppet kan även förklaras med dels säkerhet mot rättsordningen och dels säkerhet i rättsordningen, något som Nils Jareborg, numera professor emeritus, knyter an till statens maktutövning.<sup>3</sup> Rättssäkerhetsbegreppet och kravet på förutsebarhet lämpar sig bäst för denna uppsats då extraordinära rättsmedel i huvudsak vilar på den av lagstiftaren uppställda rättssäkerheten som brustit i det ordinära rättegångsförfarandet.

## 1.6 Forskningsläge

Intresset för resningsfrågorna har varit relativt liten.<sup>4</sup> I äldre rättsvetenskaplig litteratur kom resningsreglerna att behandlas främst av Thorsten Cars, en f.d. docent i processrätt. Under de senaste decennierna har dock såväl doktrin som praxis på området utvecklats. Idag finns det fler forskare på området än vad det fanns förr. Några ledande forskare på området har varit och är: Lars Welamson, f.d. justitieråd, Bertil Bengtsson, professor emeritus i civilrätt, Per Olof Ekelöf, professor i processrätt, och sist men inte minst, Henrik Edelstam, professor i processrätt. Det skall slutligen också nämnas att Bertil Bengtsson i en vänbok till Robert Bohman, f.d. professor i processrätt, kort och innehållsrikt har redogjort för just tilläggsregeln.

## 1.7 Material

Det material som används och ligger till grund för uppsatsens genomförande utgörs främst av doktrin och rättspraxis på området. Under arbetets gång har även äldre förarbeten varit till stor hjälp. Förarbetena ger oss dels ett bakgrundsmotiv till reglernas existens men också en bild av vad lagstiftaren har velat uppnå med de extraordinära rättsmedlen.

---

<sup>2</sup> Zila, Josef, SvJT 1990 s. 284 ff.

<sup>3</sup> Jareborg, s. 80ff.

<sup>4</sup> Träskman, 2005, s. 251.

## **1.8 Disposition**

Denna uppsats är indelad i fem kapitel. Centralt för ämnet är resning till förmån för den tilltalade enligt RB 58 kap. 2 § 4 p. I kapitel två redogörs för en historisk bakgrund, sedan tillkomsten av nuvarande resningsregler samt de intressevägningar och önskemål som legat till grund för bestämmelserna. Uppsatsens tredje kapitel går närmare in på en fördjupad och kritisk framställning av resning till förmån för den tilltalade. Som en avslutning på utredningen behandlas i fjärde kapitlet sju diverse resningsbeslut där resning beviljats. Till sist upptas en fördjupad analys där syftet och frågeställningarna kommer att knytas ihop.

## 2 Grunderna till resningsreglerna

### 2.1 Historisk tillbakablick

Redan i slutet av 1100-talet hade Konungen förmånsrätten att bryta domstolarnas avgöranden. Denna förmånsrätt är roten till dagens extraordinära rättsmedel. Vid Hovrättens inrättande år 1614 och vid utformningen av 1614 års rättegångsordinantie formades för första gången regler om laga kraft och domars rättskraft. I samband med detta uppstod pragmatiska behov av att på extraordinär väg angripa domstolsavgöranden. Reglerna i rättegångsordinantie beredde först möjlighet för missnöjd part att inför kungens domstol åtala ämbetsmän, framför allt domare som vägrat uppta sak till avgörande eller obehörigen dröjt med detta. Den Kungliga förmånsrätten att bryta domstolsavgöranden reglerades som rättsmedlet restitution under andra hälften av 1600-talet. Restitution tog sikte på nya skäl som framkommit och syftet var att på nytt pröva bevisfrågan.<sup>5</sup>

I dåvarande rättegångsbalk (GRB) i 1734 års lag, som ersattes av nuvarande rättegångsbalk (RB)<sup>6</sup>, reglerades senare möjligheten att hos konungen ansöka om *“att bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som är försutten”*.<sup>7</sup> Någon principiell skillnad av resningsgrunderna gjordes inte i praktiken och det rättsmedel valdes som i det konkreta fallet lämpade sig bäst för målet.<sup>8</sup> *Nya skäl* avsåg ny bevisfakta och förmodligen även ny rättsfakta. Sökanden hade att finna nya skäl som motiverade hävning av ett domslut. Med *”skäl”* avsågs faktiska omständigheter som hänförde sig till nytt bevismedel som kunde inverka på bedömningen i målet, exempelvis genom att tidigare bevisning blev *”värdelös”*. Med *”nya”* fordrades att sökanden inte tidigare känt till bevismaterialet eller inte förstått att de skulle haft betydelse för saken i målet.<sup>9</sup> Vad som i övrigt omfattade återbrytningsgrunderna var inte helt

---

<sup>5</sup> Cars, s. 48ff; Felaktigt dömda, s.78.

<sup>6</sup> SOU 1938:43/44 s 4.

<sup>7</sup> Cars, s.64f

<sup>8</sup> Cars, s.64ff.

<sup>9</sup> SOU 1938:43/44 s. 65 ff.

klart, praxisunderlaget är tunt.<sup>10</sup> Återbrytandereglerna gällde formellt tvistemål, men kom i praktiken att även användas i brottmål. Under denna tid var det mera eftersökt att återuppta mål till nackdel för den tilltalade, än till den tilltalades fördel.<sup>11</sup>

## 2.2 Uppkomsten av nya resningsregler

Dagens resningsregler är ett resultat av bl.a. processlagsberedningens (PLB) lagstiftningsarbete som pågick under 1930-talet. PLBs förslag till nya resningsregler var först avsedda att ingå i en ny rättegångsbalk, men bröts istället ut till en egen lag om extraordinära rättsmedel som trädde ikraft den 1 januari år 1940.<sup>12</sup> Lagen överfördes senare i princip oförändrad till dagens RB 58 kap.<sup>13</sup>

## 2.3 Intresseavvägningar och prioriteringar

Utgångspunkten har sedan tidigt varit att domstolarnas lagakraftvunna avgöranden, i enlighet med rättskipningens funktion, ska vara orubbliga. Syfte är att säkerställa att det allmännas förtroende för rättskipningen inte lider skada. Därför har en av rättskipningens viktigaste uppgifter varit att producera materiellt riktiga avgöranden.<sup>14</sup> Samtidigt har rättskänslan sagt oss att denna viktiga uppgift utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv ibland kan komma att brista. Å ena sidan har intresset särskilt riktats till den tilltalade som frikänts, att på nytt inte åtalas för samma gärning. Å andra sidan fanns ett ytterligare starkt intresse, att inte materiellt oriktigt döma någon till straff.<sup>15</sup> Därför var det mer betydelsefullt att bereda en oskyldigt dömd upprättelse än att på nytt åtala en person som friats från ansvar. Samtidigt uttalade PLB att effekten av en allmän regel, en för domstolarna skyldighet att ompröva lagakraftvunna domar, skulle medföra orimligt förhöjd arbetsbörda för resningsinstitutet samt innebära en belastning för statens medel. Av nämnda skäl har det i motiven ansetts grundläggande att det

---

<sup>10</sup> Cars, s. 65f.

<sup>11</sup> Cars, s. 67 not 129.

<sup>12</sup> NJA II 1940 nr 2, s.147 ff.

<sup>13</sup> Felaktigt dömda, s.79; NJA II 1943 nr 1. s. 728f ;Cars, s. 78.

<sup>14</sup> SOU 1926:32, s. 232.

<sup>15</sup> SOU 1938:43/44 s. 75.

ordinära rättegångsförfarandet i första hand skulle konstrueras på ett sätt som uppfyller skäligen anspråk på rättssäkerhet och rättstrygghet.<sup>16</sup> Höga krav skulle främst ställas på prövningen i första instans. Fullföljdsinstanserna skulle i sin tur skapa en ytterligare garanti för rättssäkerheten.

Att den ordinära domstolens rättskraftiga avgöranden skulle vara slutgiltiga, kunde dock inte upprätthållas helt utan undantag. Undantagen skulle hänföras till situationer där viktiga processuella regler åsidosatts och då rättegången saknat sådan garanti för den av lagstiftaren uppställda rättssäkerheten. Vidare skulle undantagen hänföras till nya omständigheter och bevis som anses vara av sådan betydelse att de med viss sannolikhet i målet skulle ha lett till en annan utgång. PLB lämnade det även öppet för att andra betvivlande förhållanden, som är tillägnade att försvaga förtroendet för domstolens avgörande, kunde vara resningsgrundande. Enligt den juridiska litteraturen är resningsreglerna ett resultat av två motstående intressen. Det ena är att avgjorda rättstvister inte ska bli föremål för ny prövning, den s.k. orubbblighetsprincipen, se RB 30 kap. 9 §. Det andra motstående intresset är den viktiga uppgiften, att producera materiellt riktiga domstolsavgöranden, den s.k. sanningsprincipen.<sup>17</sup> Cars menar att sanningsprincipen är ett uttryck för att felaktiga domar genom extraordinära rättsmedel kan korrigeras.<sup>18</sup>

## **2.4 Materiella resningsgrunder och oriktig bevisvärdering som resningsskäl**

Materiella resningsgrunder hänför sig i huvudsak till bevisning som pekar på ”*nya skäl*”. I förarbetet diskuterades frågan om möjligheten att som nytt skäl söka resning på den grunden att tidigare bevisprövning varit felaktig. Bevisfrågan konstaterades i första hand tillkomma det ordinära förfarandet och främst första instans.<sup>19</sup> Dessa förfaranden var enligt PLB en tillräcklig garanti för rättssäkra och tillförlitliga domar just i detta avseende. Förslaget

---

<sup>16</sup> SOU 1938:43/44 s.22 och s.65ff; Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl. s. 190.

<sup>17</sup> Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl. s. 175f; jfr SOU 1926:32, s. 232.

<sup>18</sup> Cars, s. 173; SOU 1926:32, s. 232.

<sup>19</sup> Ekelöf, rättegång V, s. 11; SOU 1938:43/44 s. 73.

blev att resningsinstitutet inte skulle ompröva tidigare prövad bevisning, utan att nya skäl till detta åberopats. Det låg i sakens natur att tidigare omedelbart upptagen bevisning på ordinär väg inte kunde tjäna samma tillförlitlighet och värde vid en resningsansökan, speciellt då tiden mellan de olika förfarandena kan komma att ligga långt ifrån varandra.<sup>20</sup> I praxis har HD däremot inte helt uteslutit att en systematisk genomförd sammanställning med en professionell sakkunnig granskning av tidigare prövad bevisning under särskilda förhållanden, på ett sätt som om granskningen gjorts i belysning av nya vetenskapliga observationer, kan uppfylla nyhetskravet som avses i bestämmelsen och därmed utgöra ett självständigt och godtagbart resningsskäl.<sup>21</sup>

De huvudsakliga materiella resningsgrunderna är nya omständigheter och bevis. PLB förelade explicit att nya omständigheter och bevis inte skulle prövas isolerat från tidigare prövad bevisning. Enligt gällande praxis och doktrin innebär detta att resningsinstansen ska väga det nya bevismaterialet mot det gamla med beaktande av dess bevisvärde i enlighet med hur den redovisats i den tidigare domstolen<sup>22</sup>. Ju mer styrka det finns i tidigare bevisning ju högre krav ska ställas på den nya bevisningen som resningsskäl, medan tidigare bevismaterial med mindre bevisvärde kan angripas av nya omständigheter av i och för sig ringa värde. På så sätt ska detta leda till ett smidigt sätt att ta hänsyn till förhållandena i varje enskilt resningsmål.<sup>23</sup> Som resningsskäl bör kunna åberopas omständigheter som av sin faktiska natur är ägnat att påverka resningsinstansens inställning till bevisfrågan. Som exempel anfördes att ett vittne förvissas om att tidigare utsaga varit oriktig eller att en pappershandling senare visat sig varit oriktig.<sup>24</sup>

---

<sup>20</sup> SOU 1938:43/44 s. 73f; Ekelöf, Rättsmedlen, 12 uppl. s. 190; Cars, s. 185.

<sup>21</sup> NJA 1975 C 125, s. 18; Ö 2125-09; Edelstam, s. 391f; Ekelöf, rättsmedlen, uppl. 12, s.184ff; Welamson, rättegång VI, 2 uppl. s. 211; Cars, s. 156 not 159; Eklund & Lindell, s. 338; Bengtsson, s. 6f; Jfr NJA II 1940 s.158.

<sup>22</sup> Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl. s. 182; NJA 2016 N 3; jfr NJA 2011 s. 254, NJA 2010 s. 295 och NJA 2013 N 15.

<sup>23</sup> Bengtsson, s.3; SOU 1938:43/44 s 74.

<sup>24</sup> SOU 1938:43/44 s. 74.



## 2.5 Bättre förutsättningar för resning till förmån för den tilltalade

Högre krav för resning ställs i civilmål och brottmål där resning söks till *nackdel* för den tilltalade. Medan resning till *nackdel* för den tilltalade, enligt motiven, endast ska komma i fråga vid *grövre brott* så menades det att möjligheten till resning till *förmån* för den tilltalade skulle stå öppen *oberoende av brottets karaktär*. Mot bakgrund av att beviskyldighet principiellt sett inte kan utkrävas från den tilltalade, förelades även att den tilltalade till vars fördel resning ansökts, inte skulle belastas med att vederbörande underlåtit att åberopa bevisning på ordinär väg, som nu görs gällande som resningsskäl. Denna belastning skulle däremot fordras mot sökande vid resning i civilmål och i brottmål till nackdel för den tilltalade. Bevismaterial som redan åberopats och prövats på ordinär väg skulle däremot inte vara resningsgrundande<sup>25</sup>. I detta avseende skiljde sig inte resningsprocesserna från varandra.<sup>26</sup>

I motiven till resningsreglernas uppkomst har behovet av mildare resningsvillkor varit mycket tydligt vid resningsansökan till förmån för den tilltalade. Vidsträcktare resningsmöjligheter förespråkades därför vid nämnda resningsmål. För resning enligt RB 58 kap. 2 § 4 p första led (förut 3p) förutsätts i första hand, sedan *nyhetskravet* är uppfyllt, att de nya omständigheterna eller bevisen, vid händelse av dess förebringande i ordinär domstol, sannolikt skulle resulterat i en frikännande dom eller utdelning av mildare straff, den *s.k. huvudregeln*. Huvudregelns *sannolikhetskrav* tycktes inte räcka till för att skydda det allmänna intresset att minimera antalet oriktigt dömda personer.<sup>27</sup> När sannolikhetskravet inte uppfylldes skulle därför möjliggöras för en ytterligare resningsgrund i 2 § 4 p andra led. PLB framhöll därför som förslag att möjligheten till resning till förmån för den tilltalade, särskilt vid grövre brott borde stå öppen redan när de nya omständigheterna eller bevisen *"äro ägnade att framkalla tvivelsmål om*

---

<sup>25</sup> Se 3.1.

<sup>26</sup> SOU 1938:43/44 s. 74 och 573ff; NJA II 1943 s. 729.

<sup>27</sup> SOU 1938:43/44 s. 74f.

*den tilltalades skuld till det brott, för vilket hans dömts*".<sup>28</sup> Nämnda resningsförutsättning kom senare att betecknas *tilläggsregeln*.<sup>29</sup>

## 2.6 Resningsinstitutets handlingsutrymme

Som utgångspunkt ska resningsinstansen inte medge omprövning av redan åberopad och prövad bevisning på ordinär väg. Däremot ska de i ett sammanhang väga in det nya bevismaterialet mot det redan prövade. Sannolikhetsprövningen enligt huvudregeln kan vara besvärlig i praktiken men skiljer sig inte, enligt Bengtsson, från andra sannolikhetsbedömningar. Mer komplicerad men friare blir bedömningen när det konstateras att sannolikhetskravet inte är uppfyllt och *tilläggsregeln* kommer in i bilden.<sup>30</sup>

För resning enligt *tilläggsregeln* förutsätts att, med "*hänsyn till vad sålunda åberopats och i övrigt förekommit*, det finns *synnerliga skäl* att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott, för vilket han dömts".<sup>31</sup> Enligt Bengtsson ska domstolen vid frågan om *synnerliga skäl* föreligger göra en friare prövning med utgångspunkt från en slags skälighetsbedömning än vad som annars gäller vid huvudregeln. Skälighetsprövningen är främmande för den klassiska bevisprövningen i både civilmål och brottmål på ordinär väg och saknar motsvarighet i de andra resningsprocesserna.<sup>32</sup>

---

<sup>28</sup> SOU 1938:43/44 s. 75 och 575f; Jfr NJA II 1940 s. 158.

<sup>29</sup> Bengtsson, s.2; Termen har tidigare använts av Welamson, rättegång VI, 2 Uppl. s.218 och 227.

<sup>30</sup> Bengtsson, s.1 ff.

<sup>31</sup> RB 58 kap 2 § 2p andra led.

<sup>32</sup> Bengtsson, s. 2f.

## 3 Mer om resning till förmån för den tilltalade

### 3.1 Prekluderat nyhetsvärde - Nyhetsrekvisitet

Enligt Cars existerar nyhetskravet av den enkla anledningen att förhindra fristående omprövning av bevisning som legat till grund för tidigare dom.<sup>33</sup> I vilken instans tidigare bevismaterial åberopats är oväsentligt. Det huvudsakliga för nyhetsrekvisitets uppfyllelse är att nyhetsvärdet inte prekluderats. Exempel på detta är att domstolen avvisat åberopad bevisning enligt bl.a. RB 35 kap. 7 § eller att bevisning återkallats av part och därmed inte legat till grund för prövning. Vid ansökan om prövningstillstånd hos HD, där dispens avslagits, har rättsläget varit mera oklart. Här prövas bevisfrågan oftast av endast en rådmän. Dessutom har HD sitt främsta fokus på prejudikatfrågan, varför bevismaterialets nyhetsvärde inte nödvändigtvis, enligt praxis<sup>34</sup> fastslaget, behöver gå förlorat. Däremot är ett resningsbeslut och nytt bevismaterial som prövats därmed, oavsett resultat, prekluderat.<sup>35</sup> Det avgörande är i slutändan huruvida tidigare bevismaterial faktiskt prövats. Detta hindrar dock inte att en ny utredning påverkar bedömningen av ett redan prövat utredningsbevismaterials bevisvärde, då ny utredning ska prövas i relation och i ett sammanhang till all tidigare utredning.<sup>36</sup>

### 3.2 Resningsskälens nya omständigheter och bevis

Nya omständigheter eller bevis utgör de vanligaste resningsgrunderna i RB 58 kap. 2 §. Med ”omständighet” menas nytt rättsfaktum eller ett nytt moment i ett tidigare åberopat rättsfaktum. Senare tillkommen dom kan som exempel utgöra ett nytt rättsfaktum, däremot inte förmildrande omständigheter.<sup>37</sup>

---

<sup>33</sup> Cars, s. 169f.

<sup>34</sup> NJA 1998 s.148.

<sup>35</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 195f; jfr Welamson, rättegång VI, 3 uppl. s. 219f; Bengtsson, s. 8f; Cars, s. 171f; SvJT 1986 s.71, ströbergsärendet.

<sup>36</sup> Ö 2125-09; NJA 2009 s. 768; jfr NJA 1986 s. 666.

<sup>37</sup> Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl. s. 181f och 192; Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s.197; jfr Welamson rättegång VI, 3 uppl. s. 221; Cars, s.155f; SOU 1938:43/44 s. 573ff; Jfr dock NJA 2002 s. 619.

Med ”bevis” avses i första hand nytt bevismedel men även ny bevisfakta. Som ny bevisfakta kan som exempel tas en person som anger nya uppgifter, oavsett om personen tidigare hörts i målet. Till detta hör också det förhållandet att den tilltalade återtar sitt erkännande<sup>38</sup>. Även ny hjälpfakta, med viss oenighet i doktrinen<sup>39</sup>, kan ligga till grund för resning. Med hjälpfakta i resningshänseende menas bevisfakta som inverkar på trovärdigheten och tillförlitligheten av tidigare bevisfaktums värde på så sätt att den förstärks eller försvagas. Med andra ord, fakta som neutraliserar eller kompletterar tidigare framlagd bevisning.<sup>40</sup>

### 3.3 Tilläggsregeln med inslag av huvudregeln: redogörelse och tillämpning

I första hand bör noteras att tillämpningen av tilläggsregeln förutsätter att den sökande åberopar en ny utredning, som redan i och för sig *förtjänar åtminstone någon hänsyn*. Det nya måste alltså åtminstone tillmätas ett nämnvärt bevisvärde.<sup>41</sup> Utifrån motiven kan Welamson utläsa att syftet varit att möjliggöra resning vid en lägre sannolikhetsgrad än vad som annars gäller enligt huvudregeln. Tilläggsregeln ställer dock inget absolut krav, till skillnad från huvudregeln, på att det nya materialet vid händelse att den hade förebringats sannolikt skulle ha lett till annan utgång i målet. Det räcker således med att ny bevisning framkallar tvivelsmål om den tilltalades skuld, varför regeln öppnar upp för en skälighetsbedömning.<sup>42</sup>

Enligt tilläggsregeln får resning beviljas om det med *hänsyn till vad som sålunda åberopats och övrigt förekommer*, finns *synnerliga skäl* att på nytt pröva skuldfrågan<sup>43</sup>. Med hänsyn till det uppställda kravet, synnerliga skäl, och det faktum att resning utgör ett extraordinärt rättsmedel, bör

---

<sup>38</sup> Welamson Lars, rättegång VI, 2 uppl. s. 209.

<sup>39</sup> Ekelöf, rättsmedlen 12 uppl. s. 183f; Ekelöf, Rättsmedlen, 6 uppl. s. 119ff.

<sup>40</sup> Eklund & Lindell s.338; Welamson, rättegång VI, 2 uppl. S.209ff; jfr Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 196 not 39; Ekelöf, rättegång IV, 3 uppl. s.11f; Ekelöf, rättegång IV, 7 uppl. s. 19; Bengtsson s. 7; jfr Cars, s. 156 not 157; Ekelöf, Rättsmedlen, 12 uppl. s. 184; se exempel på hjälpfakta, Nordh, s. 31 f.

<sup>41</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 203; Bengtsson, s. 7.

<sup>42</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s.203; Bengtsson, s. 2ff; Jfr NJA 1992 s.625; jfr NJA II 1940 s. 158 och s. 171 samt NJA II 1943 s. 729; jfr Felaktigt dömda, s. 89.

<sup>43</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 203.

tilläggsregeln ges en restriktiv tillämpning.<sup>44</sup> Orden ”*vad i övrigt förekommit*” siktar, enligt lagutskottet, på omständigheter som enbart hänför sig till resningsärendet och målets tidigare behandling, däremot inte yttre omständigheter såsom stort massmedialt intresse<sup>45</sup>. Trots detta finns det äldre resningsmål<sup>46</sup> som visar tendenser på att HD blivit påverkad av medieintresset, men det finns även andra mål där HD visat på det motsatta.<sup>47</sup> I övrigt visar praxis på att HD inte begränsar tillämpningen av tilläggsregeln om synnerliga skäl till enbart särskilt uppmärksammade eller beaktansvärda fall. Det är tillika tvivelaktigt att lagstiftaren haft för avsikt att låta det allmännas uppmärksamhet och kritik av en dom påverka resningsinstitutets bedömning vid tillämpningen av tilläggsregeln.<sup>48</sup>

I motiven har det framförts att tilläggsregeln är av särskild betydelse vid grövre brott där resning i enstaka fall kan vara berättigat med hänsyn till allmänhetens tillit för rättsskipningen eller vid betydande meningsskiljaktigheter hos domarna i ursprungsmålet.<sup>49</sup> Domstolspraxis visar att brottets allvarliga art utgjort ett representativt skäl för tilläggsregelns tillämpning när resning beviljats<sup>50</sup>. Den bakomliggande tanken är att ju grövre ett brott är, desto svårare är det att hålla fast vid att den tilltalade dömts oriktigt. Redan i NJA 1938 s. 653 uttalade HD att anspråket på godtagbara resningsskäl till förmån för den tilltalade graderas något med beaktande av brottets grovhet och dess art.<sup>51</sup> Däremot har betydande meningsskiljaktigheter inte fått samma självständiga betydelse i praxis, men har ändå en påverkan på tidigare prövade bevisningens styrka.<sup>52</sup>

---

<sup>44</sup> NJA 1992 s. 625 och NJA 1998 s. 148; NJA II 1940 s. 158 och 171; Welamson, rättegång VI, 2 uppl. s. 218 ff; jfr SOU 2009:98 s. 57.

<sup>45</sup> Felaktiga dömda, s. 89.

<sup>46</sup> NJA 1947 B 1048 och NJA 1961 C 670.

<sup>47</sup> NJA 1975 C 125; SvJT 1986 s. 70ff ströbergsärendet; se Bengtsson s. 15; jfr Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 204.

<sup>48</sup> Bengtsson, s. 15f; jfr SvJT 1989 s. 229f.

<sup>49</sup> Ekelöf, rättsmedlen 12 uppl. s. 193; NJA II 1940 s. 158f; SOU 1938:43/44 s. 74 och s. 575; Bengtsson, s. 3f, med hänvisning till NJA II 1949 s.156ff.

<sup>50</sup> Bengtsson, s. 14 not 37; Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 204.

<sup>51</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s.203f; Jfr NJA 1938 s. 653 näst sista stycket.

<sup>52</sup> Bengtsson, s. 14f; Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 203 och s. 219; jfr bl.a. NJA 1972 C 326, NJA 1989 s.461, och Cederholmsbeslutet (SvJT 1986 s. 59); jfr NJA 1978 C 369.

Vad som i övrigt kan påverka bedömningen i en viss riktning är Riksåklagarens (RÅ) inställning till resningsansökan.<sup>53</sup>

Att sannolikhetsgraden sätts ned får emellertid inte tolkas som att kravet på sannolikhet generellt sett också ska sättas ned. En sådan tolkning skulle nämligen innebära att huvudregelns sannolikhetskrav helt förlorar sin mening. Därför måste rekvisiten i tilläggsregeln, *vad i övrigt förekommit och synnerliga skäl*, ges den tillämpningen att sannolikhetskravet enbart kan sättas ner när *särskilda omständigheter föreligger*.<sup>54</sup> Av praxis och förarbeten framgår det att det för resning enligt tilläggsregeln i så fall är tillräckligt om ”den nya bevisningen till följd av särskilda omständigheter är ägnat att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet”<sup>55</sup>. Som en särskild omständighet har HD framfört att resonemangen i domskälen till den lagakraftvunna domen, som resningsansökningen avser, i ljuset av den nya bevisningen, numera ger intryck av mindre övertygelse i sin riktighet. Att en tidigare hörd person senare ändrar sin berättelse utgör däremot inte en sådan särskild omständighet, förutsatt att det inte finns en rimlig förklaring till varför berättelsen ändrats. Samma gäller när en tilltalad drar tillbaka sitt erkännande, även om den tilltalade väsentligen dömts på grundval av sitt erkännande.<sup>56</sup>

Synnerliga skäl är ett rekvisit som under alla förhållanden ska vara uppfyllt. Genom den nya bevisningen ska *tvivel* ha uppkommit om den tilltalades skuld i förhållande till brottet. Detta är ett intet ovanligt sätt för HD att resonera när resning beviljas<sup>57</sup>. Dock, vid en jämförelse mellan huvudregeln och tilläggsregeln förefaller resonemanget något problematiskt. I brottmål ska den tilltalade frikännas så snart rimligt tvivel föreligger om dennes skuld till brottet. Enligt Bengtsson måste i så fall huvudregeln innebära att det sannolikt skulle uppstå sådant tvivel i målet att den tilltalade skulle frikännas. Det tvivel som ska uppstå enligt tilläggsregeln blir därmed tvetydigt. Troligen syftas ett svagare tvivel som inte tar sikte på hur tidigare

---

<sup>53</sup> Bengtsson, s. 16; se SvJT 1986 s. 67.

<sup>54</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s.203; jfr Bengtsson, s. 3.

<sup>55</sup> Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl. s. 193; NJA 1992 s. 652.

<sup>56</sup> NJA 1992 s. 625; jfr RH 2005:7 där hovrätten förde ett liknande resonemang; NJA 1995 s. 187 där tilltalad återtog sitt erkännande; jfr Bengtsson. s. 12; Se SOU 2009:98 s. 57.

<sup>57</sup> SvJT 1986 s.56.

domstol skulle döma i målet, utan fokuserar mer på HDs egen bedömning om tvivelsmål i skuldfrågan, eller tvivel om existensen av motivering för en fällande dom. Distinktionen mellan resningsgrunderna är i detta avseende inte helt klar. Trots detta får det anses vara utrett att det för synnerliga skäl inte ställs lika stränga krav på värdet av det nya bevismaterialet än vad det görs vid huvudregelns sannolikhetskrav.<sup>58</sup>

### **3.4 Tilläggsregeln under utveckling eller inveckling**

Att HD oftast hänvisar till brottets allvarliga beskaffenhet vid tillämpningen av tilläggsregeln får inte missuppfattas med att regeln inte kan tillämpas när resningsansökningen rör ett lindrigare brott. En sådan uppfattning är felaktig, även om resning vid lindrigare brott inte beviljas i samma utsträckning.<sup>59</sup> Tilläggsregelns tillämpningsområde har utifrån den praxis som finns visat sig under de senare decennierna tillämpats mer vidsträckt än vad som åsyftats i förarbetena. Welamson menar att detta kan bero på att HD idag har en mera liberal inställning. Han påpekar att det dessutom förekommer resningsmål där tilläggsregeln tillämpats som grund för resning utan HDs konstaterande av att några särskilda omständigheter förelegat.<sup>60</sup> En förklaring till detta kan vara att HD i och för sig funnit sannolikhetskravet enligt huvudregeln uppfyllt men hellre motiverat resning med synnerliga skäl för att inte ge upplysning om hur domstolen ska döma när brottmålet ska prövas om på nytt.

Angivet förfarandesätt medför en risk för att tilläggsregeln kan komma att anses inte kräva några särpräglade omständigheter och därmed få karaktären av huvudregeln, något som strider mot formuleringen av tilläggsregeln och förarbetet till denna. Dessutom ska HDs avgöranden vara prejudicerande för hovrätterna, särskilt då hovrätterna sedan slutet av 1980-talet är behöriga att pröva resningsansökningar med avseende på tingsrättsdomar, varför nämnda förfarandesätt inte rekommenderas av Welamson.<sup>61</sup>

---

<sup>58</sup> Bengtsson, s. 9f; Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 203 not 66.

<sup>59</sup> Bengtsson, s. 15f.

<sup>60</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 204; jfr 2.2.4; NJA 1980 s.550; NJA 1988 C 37.

<sup>61</sup> Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 204; prop. 1987/88:58; se RB 58 kap. 4 §.

Rättsfallsmaterialet är obestridligen svårbedömt, varför det i övrigt är svårt att precisera huruvida förutsättning för resning kan föreligga enligt tilläggsregeln. Troligen ser HD sig inte bundna av sina tidigare resningsbeslut samt att det finns ett mindre intresse av att prejudicera resningsbesluten. En sak som likväl står klart i domstolspraxis idag, är att tilläggsregeln knappast är tillämplig vid enbart särpräglade fall med inslag av grov brottslighet.<sup>62</sup> Till detta stycke hänvisar jag läsaren till ett tänkvärt citat från Ekelöf<sup>63</sup>. Nedan i kapitel 4 ska redogöras för sju resningsbeslut med bifall. Syftet är att ge läsaren en inblick om hur HD motiverar sina beslut och vilka omständigheter som varit avgörande för resningsmålen.

---

<sup>62</sup> Bengtsson, s. 16f; Welamson, rättegång VI, 4 uppl. s. 204; SOU 2009:98 s. 57 och 2007/08:JO1 s. 113f.

<sup>63</sup> Ekelöf, rättsmedlen, 11 uppl. s. 136.



## 4 Sju resningsbeslut

I samtliga resningsmål har målsägande (MÄ) varit barn/styvbarn till den tilltalade. I alla mål har resning beviljats, sex av dem med tillämpning av tilläggsregeln och ett via huvudregeln.<sup>64</sup> De slutliga avgörandena och bevisvärderingarna på ordinär väg har i övervägande delar grundats på målsägandens trovärdighet och tillförlitlighet, samt sakkunnigutlåtanden och rättsintyg som förstärkt målsägandens uppgifter. Det har alltså varken funnits någon teknisk bevisning eller vittnesiakttagelser som bundit den tilltalade till gärningen.

I resningsmålen 1-3<sup>65</sup> har MÄ återtagit sina anklagelser mot fadern. I första målet restes fallet med tillämpning av tilläggsregeln. MÄ hade under lång tid inför flera personer vidhållit att fadern varit oskyldig och enligt HD angett rimliga förklaringar till de tidigare oriktiga anklagelserna. Avgörande för resning var också MÄs åldersmognad, avsaknad av yttre påverkan av bl.a. fadern samt en utredning som visade att MÄ var oskuld, vilket omöjliggjorde påstått samlag. I det andra resningsmålet framkom ingen rimlig klarhet kring varför MÄ återtagit sina anklagelser eller tidigare talat osanning, men att det var utrett att hen inte blivit påverkad av fadern eller någon annan, räckte för resning enligt tilläggsregeln och konstigt nog, varken medgav eller bestred MÄ ändring av domen vid en ny rättegång.<sup>66</sup> I det tredje resningsmålet förklarade MÄ att hen vid tillfället för anklagelserna hade våldtagits av en annan person på krogen. Därefter, hos psykologen befann hen sig i ett kristillstånd och föreställde sig att svaret på dennes dåliga mående var att fadern sexuellt utnyttjat MÄ, förklaringen godkändes. MÄ biträdde dessutom sin fader i resningsmålet. Resning beviljades med tillämpning av *huvudregeln*.

I det fjärde resningsmålet<sup>67</sup> tillkom nya uppgifter om att MÄ efter den fällande domen anklagat fadern för ytterligare brott. Förundersökningen lades dock ned. MÄs trovärdighet av tidigare anklagelser kunde därför

---

<sup>64</sup> Felaktigt dömda, 150 ff.

<sup>65</sup> Ö 545-96 (Mål 1), Ö 890-00 (Mål 2) och Ö 2060-95 (Mål 3).

<sup>66</sup> Felaktigt dömda, s. 221 ff.

<sup>67</sup> Ö 3484-93 (Mål 4).

ifrågasättas eftersom de senare anklagelserna ansågs vara osannolika och inte förankrade med verkligheten, och med hänsyn också till brottets beskaffenhet var det påkallat att medge resning mot bakgrund av de nya uppgifterna.

I det femte resningsmålet<sup>68</sup> har det i ett nytt sakkunnigutlåtande riktats kritik mot tidigare rättsutlåtande som ansetts intyga att MÄ utsatts för ofrivilligt sex. Därtill uppdagades också att MÄ ljugit om att hon var oskuld. Påstådda skador i MÄs underliv kunde därför komma från annan och inte fadern. Därmed förelåg synnerliga skäl för resning.

I det sjätte resningsmålet<sup>69</sup> åberopades ett nytt läkarintyg med utlåtandet om att MÄs symtom och beteendemönster berott på en neurologisk sjukdom (Tourettes syndrom) och att frågan om huruvida MÄ blivit utsatt för sexuella övergrepp inte kunde avgöras på grundval av den aktuella symptombilden. Socialstyrelsens rättsliga råd motsatte sig inte utlåtandet. Tidigare bevisvärdering och slutlig dom grundades väsentligen på att MÄs beteendemönster var en förklaring av att fadern hade utnyttjat MÄ sexuellt. Synnerliga skäl att på nytt pröva skuldfrågan ansågs föreligga.

I det sjunde resningsmålet<sup>70</sup> hade fadern dömts väsentligen på grundval av tilltron till MÄs uppgifter. Det nya bevismaterialet var huvudsakligen riktat mot att påverka MÄs trovärdighet. I ett äldre psykologutlåtande, som inte tidigare förebringats, hade det bedömts att MÄ inte varit främmande för att ljuga. Ny utredning visade även på att MÄ falskeligen anklagat mamman för mord och innan anklagelserna mot fadern, anklagat moderns sambo för sexuellt övergrepp men senare återtagit detta. Skolnärvaron i förhållande till de tider hon ska blivit utsatt för brott av fadern stämde inte heller överens. HD bedömde på grundval av dessa omständigheter, och med hänsyn till brottets allvarliga beskaffenhet och långa straff (8 år), att synnerliga skäl för resning förelåg.

---

<sup>68</sup> Ö 1609 -95 (Mål 5).

<sup>69</sup> Ö 3037-96 (Mål 6).

<sup>70</sup> Ö 920-04 och Ö 941-04 (Mål 7).

## **5 Analys**

### **5.1 Bakgrund**

Nuvarande resningsbestämmelser är ett resultat av två motstående samhällsintressen, nämligen orubblighetsprincipen och sanningsprincipen. Principerna har sin upprinnelse i ett rättssäkerhetstänk där rättskipande staten har som viktig uppgift att redan i det ordinära rättegångsförfarandet uppnå materiellt riktiga domar. Domars slutgiltighet har därför ansetts i regel behöva hållas fast, i syfte att upprätthålla tilliten för domstolsväsendet. Lagstiftaren har följaktligen därtill också varit medveten om att en önskan om att alltid producera materiellt riktiga domar, enbart på ordinär väg, inte kan uppnås. Rättskänslan har således varit att rättssäkerheten, trots de höga kraven på det ordinära rättegångsförfarandet, kan komma att brista. I vilket skede garantin för rättssäkerhet brister går inte att sätta fingret på eftersom många faktorer spelar roll i en rättegångsprocess. Av denna anledning har det funnits ett behov att genom ett kritiskt förhållningssätt till det egna domstolsväsendet, undantagsvis möjliggöra angrepp på lagakraftvunna domar. Rampljuset står främst riktat mot den felaktigt dömda och resningsinstitutet förhåller sig mera liberalt till resning än förr. Det är sålunda inte nåd som eftersträvas idag, utan upprättelse för den felaktigt dömda.

### **5.2 Felaktig bevisvärdering som resningsskäl**

Huvudsyftet bakom nyhetsrekvisitet är att redan prövad bevisning inte på nytt ska prövas, utan att några godtagbara nya skäl till detta frambringas. I enlighet med lagstiftarens vilja kan därför åberopandet av att bevisvärdering på ordinär väg varit oriktig, inte utgöra ett nytt godtagbart resningsskäl. Garantin för en rättssäker bevisprövning får därför redan anses vara tillgodosedd på ordinär väg, och därmed presumeras vara korrekt. Däremot har HD inte uteslutit att en systematisk professionell granskning av redan prövad utredning genom nya vetenskapliga observationer, under särskilda förhållanden, kan komma att utgöra ett godtagbart nytt resningsskäl. HD har

alltså lämnat öppet för att åberopandet av att ursprungsdomstolens bevisvärdering varit felaktig kan utgöra ett nytt resningsskäl. Detta går onekligen emot grunderna till resningsreglernas utformning och lagstiftarens vilja. Resningsskäl, nya omständigheter och bevis, ska av naturliga skäl vara av sådant slag som har direkt eller indirekt negativ betydelse för åklagarens tidigare gärningspåstående. De ska därmed medföra ett visst tvivel rörande den tilltalades skuld eller domens riktighet. Resningsskäl bör alltså av sin faktiska natur<sup>71</sup> vara ägnade att påverka resningsinstansens inställning till bevisfrågan och frågan är om en granskning av detta slag förefaller sig så.

Givetvis kan nämnda granskning möjligen påverka resningsinstansens inställning till bevisfrågan, men frågan är om granskningen är ägnad till detta av sin faktiska natur. Förmodligen har lagstiftaren inte haft för avsikt att låta en sådan efterhandsgranskning utgöra ett resningsskäl även om den uppenbart bevisar att tidigare bevisvärdering varit felaktig. Frågan borde i så fall ställas om det överhuvudtaget går att visa prov på att tidigare domstol gjort en felaktig bevisvärdering, speciellt då efterhandsgranskaren till skillnad från domstolen på ordinär väg inte haft den möjligheten att omedelbart ta del av bevismaterialet i rätten.

### **5.3 Premisserna enligt tilläggsregeln**

Tilläggsregeln är en utvidgad resningsmöjlighet som tillkommit till förmån för dömda personer. Bakgrunden är att lagstiftaren haft svårt att föreställa sig att personer sitter oskyldigt dömda i fängelse, speciellt svårt blir det ju grövre brott och desto högre straff det handlar om. Därför var det angeläget att möjliggöra ytterligare möjligheter till upprättelse för den eventuellt oriktigt dömda. Någon motsvarande resningsgrund finns varken vid resning i civilmål eller resning till nackdel för den tilltalade.

Tanken har varit att tilläggsregeln ska få en restriktiv tillämpning och enbart tillämpas vid särpräglade fall. På senare år har detta emellertid inte visat sig stämma eftersom regeln kommit att tillämpas i betydligt större utsträckning än vad lagstiftaren räknat med.

---

<sup>71</sup> Avsnitt 2.4.

För att tilläggsregeln överhuvudtaget ska kunna bli föremål för prövning förutsätts att sannolikhetskravet enligt huvudregeln inte blivit uppfyllt. Därvid ska även den nya bevisningen ha ett visst nämnvärt bevisvärde som resningsinstansen åtminstone kan ta hänsyn till. Saknas ett sådant värde kommer resningsinstansen troligen inte gå vidare i prövningen. Möjlighet till resning kan alltså föreligga redan vid en lägre sannolikhetsgrad än vad som krävs enligt huvudregeln. Däremot finns det inget absolut krav på att resningsinstansen ska konstatera att målet med viss sannolikhet hade fått en annan utgång. Det kan räcka med att ett tvivel uppstår om den tilltalades skuld till brottet. När resningsinstansen väl finner att en prövning enligt tilläggsregeln är för handen, ska de pröva om det i övrigt föreligger några särskilda omständigheter som kan grunda resning.

Särskilda omständigheter prövas i ljuset av det nya bevismaterialet och tillsammans kan de medföra att synnerliga skäl föreligger att på nytt pröva skuldfrågan. Vid prövningen ska resningsinstansen även särskilt beakta om resningsansökningen behandlar ett grovt brottmål och om betydande meningsskiljaktigheter legat bakom den fällande domen. Vanligt är att HD hänvisar till brottets grova art när resning motiveras. Definitionen av särskilda omständigheterna är inte bestämd och det finns ingen uttömmande lista som redogör för begreppet. Däremot vet vi att dessa tilltänkta omständigheter måste kunna hänföras till resningsärendet och målets tidigare behandling. Andra yttre omständigheter såsom massmediala intressen och kritik mot tidigare dom ska inte beaktas, även om äldre resningsbeslut, något oklart, antyder att sociala medier påverkat HDs bedömningar. Hur RÅ inställer sig till resningsansökningen kan också påverka bedömningen, men det är oklart om en positiv inställning till resning av RÅ utgör en särskild omständighet, se dock fjärde målet i ovan kapitel fyra där HD beviljade resning utifrån det att RÅ uttalat sig om målsägandens trovärdighet.

HD har i NJA 1992 s. 625 som generell utgångspunkt framfört att särskilda omständigheter föreligger när domskälen i ursprungsmålet numera blivit mindre övertygande i sin riktighet, i ljuset av det nya bevismaterialet. Enligt HD ska enbart det förhållandet att en person, som tidigare hörts i

målet, ändrar sin berättelse, inte utgöra en särskild omständighet. Därutöver måste det också finnas något som inrymmer en sannolik och rimlig förklaring till att utsagan ändrats. Förhållandet gäller även målsägandens uppgifter. Uppfattningen av dessa utgångspunkter är således att det inte alltid räcker med enbart existensen av en ny utredning. Utan i vissa fall krävs även en ytterligare rimlig förklaring eller annan omständighet som kan klargöra varför och på vilket sätt den nya utredningen har neutraliserat tidigare bevisning som väsentligen legat till grund för den fällande domen. Förmodligen beror detta på att den gamla utredningen som legat till grund för domen inte hur som helst ska kunna rubbas eftersom innehållande bevisning redan presumeras vara riktigt värderad på ordinär väg.

I tidigare redogjort resningsmål<sup>72</sup> har HD, vid sidan av att det konstaterats föreligga rimliga förklaringar till målsägandes tidigare oriktiga anklagelser, även motiverat resning med att inget tydde på att målsägandes återtagande av anklagelsen var ett resultat av yttre påverkan från framförallt den tilltalade. I ett annat resningsbeslut<sup>73</sup> fann HD resning motiverat redan av att målsägandes nya utsagor inte kunde vara ett resultat av andras och speciellt inte av faderns påverkan, trots att det inte fanns en godtagbar förklaring till varför hen hade återtagit sina uppgifter. I det senare målet fanns det alltså ingen plausibel förklaring i enlighet med vad HD i 1992 års fall slagit fast.

Intressant är ifall nämnda resningsbeslut överhuvudtaget grundats på några särskilda omständigheter då en antydning om att målsäganden inte påverkats av någon, nödvändigtvis inte utgör en rimlig förklaring till varför denne tidigare angivit falska anklagelser eller varför denne nu ändrat sig. Målet var märkligt på många sätt. Vid resningsärendet hade målsäganden i och för sig inga invändningar mot att resning beviljades. Men väl vid en ny rättegång i HovR, varken medgav eller bestred målsäganden ändring i domen<sup>74</sup>. Kanske gjorde resningsinstansen denna gång en felaktig trovärdighetsbedömning av de nya uppgifterna.

---

<sup>72</sup> Kapitel 4, Mål 1.

<sup>73</sup> Kapitel 4, Mål 2.

<sup>74</sup> Kapitel 4, Mål 2, samt hänvisad litteratur.

Huruvida särskilda omständigheter är ett absolut rekvisit som måste vara uppfyllt är således inte säkert. I själva bestämmelsen står inget uttryckligt om att några särskilda omständigheter krävs, utan där står ”vad i övrigt förekommit”. Särskilda omständigheter är således ett begrepp som utvecklats i praxis och doktrin och torde heller inte vara en bindande slutsats om vad som i övrigt behöver förekomma i målet eftersom varje enskilt fall ska prövas för sig.

Med synnerliga skäl menas att tvivel genom den nya bevisningen ska uppkomma angående den tilltalades skuld. Hur starkt tvivel som ska uppstå är inte helt klart. Antagligen åsyftas att resningsinstansen genom en egen bedömning ska avgöra om tvivel föreligger i skuldfrågan eller om det uppstått tvivel beträffande motiveringen för en fällande dom. Tvivlet ska alltså inte ta sikte på hur domstolen på ordinär väg hade dömt om de hade tagit del av den nya framlagda bevisningen. Härmed öppnas det upp för en skälighetsprövning som inte är helt begriplig. Utrett är i varje fall att det för synnerliga skäl inte ställs stränga krav på värdet av det nya bevismaterialet.

Som tidigare nämnt är praxismaterialet svårbedömt på så sätt att det inte går att tyda på vad som utgjort särskilda omständigheter och hur dessa i ljuset av det nya bevismaterialet medfört tvivelsmål i skuldfrågan. Förmodligen ligger svaret i att HD vid prövningen av tilläggsregeln i själva verket ska göra en egen bedömning av alla omständigheter som frambringats i det enskilda målet för att sedermera avgöra om allt annat än en ny prövning av skuldfrågan vore orimligt ur rättssäkerhetssynpunkt. På samma sätt som en klassisk bevisvärdering går det i så fall inte att spika fast en viss faktisk metod eller teori för prövningen enligt aktuell resningsregel.

#### **5.4 Resningsbesluten och slutord**

Efter en noga utredning av de redogjorda resningsmålen i kapitel fyra kan det läggas märke till att det finns vissa typfall där förutsättningarna för beviljad resning kan vara mer förutsebara än andra. I samtliga mål har det varken funnits några vittnesiakttagelser eller någon teknisk bevisning som lyckats binda den tilltalade till den påstådda gärningen. Bevisvärderingen har helt och hållet grundats på målsägandes anklagelser mot den tilltalade

men även annan bevisning som styrkt målsägandes uppgifter eller trovärdighet. I dessa mål har det senare räckt med att målsäganden dragit tillbaka sina uppgifter med angivandet av rätt vaga förklaringar till tidigare oriktiga anklagelser för att grund för resning enligt tilläggsregelns skulle bedömas föreligga. Vad detta ger oss för inblick är att domar som bygger på bevisning av abstrakt bevisvärde enkelt kan neutraliseras genom nytt bevismaterial av redan mycket ringa bevisvärde, ett resonemang som fördes i förarbetet i samband med utformningen av huvudregeln.<sup>75</sup>

I sex av sju resningsmål motiverades emellertid resning med synnerliga skäl. En intressant fråga är i så fall varför tilläggsregeln tillämpas mer än huvudregeln, en tendens som HD inte bara visat i s.k. trovärdighetsmål<sup>76</sup>, trots att resning onekligen kunnat beviljas med tillämpning av den senare och trots att tilläggsregeln bör tillämpas restriktivt. Welamson är av den uppfattningen<sup>77</sup> att HD i dessa mål i och för sig funnit huvudregeln tillämplig, men för att inte upplysa domstolen om hur utgången ska bli, istället motiverat resning med synnerliga skäl. Uppfattningen är då att resningsinstansen per automatisk motiverar målets utgång i och med huvudregelns tillämpning men inte genom tilläggsregeln. En således mycket intressant rättsutveckling kan vara att tilläggsregeln möjligen borde ha karaktären av en huvudregel och att nuvarande huvudregel ändras till en undantagsregel. Huvudregeln ska enligt mitt förslag enbart tillämpas när resningsinstansen anser det nödvändigt att upplysa om hur utgången i målet borde bli. Tilläggsregeln blir därmed centrerad och dess tillämpbarhet och förutsebarhet möjligtvis mer begriplig, samtidigt som vi får ett resultat av ett vidare effektivt rättegångsförfarande på såväl ordinär som extraordinär väg i resningshänseende.

---

<sup>75</sup> Avsnitt 2.4.

<sup>76</sup> Ö 3147-92, Ö 5050-99, Ö 2552-00; Dessa resningsmål berör domslut helt grundade på en sammanhängande kedja av indicier.

<sup>77</sup> Avsnitt 3.4.



# Bilaga A

Det finns tio resningsärenden som begärts ut från högsta domstolens arkiv och som är en del av utredningsmaterialet. Dessa har varken publicerats i nytt juridiskt arkiv eller som notis-mål. Resningsärendena kan således begäras ut personligen från mig eller från högsta domstolens arkivarie.

# Käll- och litteraturförteckning

## Svenskt offentligt tryck

### Statens offentliga utredningar

- SOU 1926:32                      Processkommissionens betänkande. Andra delen.  
Rättegången i brottmål.
- SOU 1938:43/44                    Processlagberedningens förslag till  
Rättegångsbalk II. Motiv m.m.
- SOU 2009:98                        Resningsförfarandet i brottmål - återupptagande  
av förundersökning och rätt till biträde.

### Propositioner

- Prop. 1939:307                    Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med  
förslag till lag om särskilda rättsmedel,  
m.m.;given Stockholms slott den 12 maj 1939.  
(NJA II 1940)
- Prop. 1942:5                        Förslag till ny rättegångsbalk (NJA II 1943)
- Prop. 1948:80                      Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med  
förslag till lag om ändring i strafflagen m.m.;  
given Stockholms slott 20 februari 1948.  
\Ändring i rättegångsbalken. (NJA II 1949)
- Prop. 1987/88:58                    Om rätten att besluta om resning m.m.

### Övriga myndighetspublikationer

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse 2007/08:JO1.

JK:s rättssäkerhetsprojekt Felaktigt dömda – Rapport från JK:s  
rättssäkerhetsprojekt, 2006.

## Litteratur

Boman, Robert & Lindblom, Per Henrik (red.), *Process och exekution: vänbok till Robert Boman*, Iustus, Uppsala, 1990 (fotnot: Bengtsson)

Cars, Thorsten, *Om resning i rättegångsmål*, Nordiska bokh., Diss. Stockholm: Univ., Stockholm, 1959 (fotnot: Cars)

Edelstam, Henrik, *Sakkunnigbeviset: en studie rörande användningen av experter inom rättsväsendet = [Expert evidence]: [a study concerning the use of experts in the judicial system]*, Iustus, Diss. Uppsala : Univ., Uppsala, 1991 (fotnot: Edelstam)

Ekelöf, Per Olof, *Rättsmedlen*, 6., omarb. uppl., Juridiska fören., Uppsala, 1972 (fotnot: Ekelöf, rättsmedlen, 6 uppl.)

Ekelöf, Per Olof, *Rättegång. H. 4, 3.*, rev. uppl., Norstedt, Stockholm, 1973 (fotnot: Ekelöf, rättegång IV, 3 uppl.)

Ekelöf, Per Olof & Boman, Robert, *Rättsmedlen*, 11., [rev.] uppl., Iustus, Uppsala, 1990 (fotnot: Ekelöf, rättsmedlen, 11 uppl.)

Ekelöf, Per Olof & Edelstam, Henrik, *Rättsmedlen*, 12., [omarb. och rev.] uppl., Iustus, Uppsala, 2008 (fotnot: Ekelöf, rättsmedlen, 12 uppl.)

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Heuman, Lars, *Rättegång. H. 4, 7.*, omarb. och rev. uppl., Norstedt, Stockholm, 2009 (fotnot: Ekelöf, rättegång IV, 7 uppl.)

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Pauli, Mikael, *Rättegång. H. 5, 8.*, [rev. och utök.] uppl., Norstedt, Stockholm, 2011 (fotnot: Ekelöf rättegång V)

Eklund, Hans & Lindell, Bengt, *Straffprocessen*, 1. uppl., Iustus, Uppsala, 2005 (fotnot: Eklund & Lindell)

Jareborg, Nils, *Straffrättsideologiska fragment*, Iustus, Uppsala, 1992 (fotnot: Jareborg)

Nordh, Roberth, *Processens ram i brottmål: om gärningsbegreppet, ändring och justering av åtal m.m.*, 3., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2012 (fotnot: Nordh)

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3., [utök. och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015 (fotnot: Sandgren)

Welamson, Lars, *Rättegång. [H.] 6, 2.*, omarb. uppl., Norstedt, Stockholm, 1978 (Fotnot: Welamson, rättegång VI, 2 uppl.)

Welamson, Lars & Ekelöf, Per Olof, 1906-1990, *Rättegång. [H.] 6, 3.*, omarb. uppl., Norstedt, Stockholm, 1994 (Fotnot: Welamson, rättegång VI, 3 uppl.)

Welamson, Lars & Munck, Johan, *Rättegång. 6, Processen i hovrätt och Högsta domstolen*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2011 (Fotnot: Welamson, rättegång VI, 4 uppl.)

## Artiklar

Conradi, Erland, f.d. Justitierådet, *några rättsfall om intressekollision*, *Svensk Juristtidning*, (1989) s. 225 -234.

Träskman, Per Ole, ”Rätten till riktig resning” i: *Nordisk Tidskrift for Kriminalvidenskab* Nr.3 2005, s. 225-234.

Tre resningsbeslut Cederholmsbeslutet, Möllerärendet och Ströbergsärendet, *Svensk juristtidning*, 1986, s. 56-73.

Zila, Josef, om rättssäkerhet, *Svensk juristtidning*, 1990, s. 284 -305.

# Rättsfallsförteckning

## Resningsbeslut

### Högsta domstolen

#### **Nytt Juridiskt Arkiv**

NJA 1938 s. 653

NJA 1947 B 1048

NJA 1961 C 670

NJA 1972 C 326

NJA 1975 C 125

NJA 1978 C 369

NJA 1980 s. 550

NJA 1986 s. 666

NJA 1988 C 37

NJA 1989 s.461

NJA 1992 s.625

NJA 1995 s. 187

NJA 1998 s. 148

NJA 2002 s. 619

NJA 2009 s. 768

NJA 2010 s. 295

NJA 2011 s. 254

NJA 2013 N 15

NJA 2016 N 3

### **Resningsbeslut med mål-nummer**

#### ***Publicerade***

Ö 2125-09

***Opublicerade, se kapitel 4***

Ö 3484-93 (mål 4)

Ö 1609-95 (mål 5)

Ö 2060-95 (mål 3)

Ö 545-96 (mål 1)

Ö 3037-96 (mål 6)

Ö 890-00 (mål 2)

Ö 920-04 och Ö 941-04 (mål 7)

***Övriga opublicerade***

Ö 3147-92 (indiciemål)

Ö 5050-99 (indiciemål)

Ö 2552-00 (indiciemål)

**Hovrätten**

RH 2005:7